

Utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till lag om samarbete mellan vissa kommuner vid ordnandet av efterbehandlingen av stora fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor i havsområdet samt till lag om ändring av 111 a § i räddningslagen

Stadsstyrelsen 20.04.2026 § 106
128/11.05.03/2026

Miljöministeriet har begärt om bl.a. Hangö stads utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om samarbete mellan vissa kommuner vid ordnande av efterbehandling av stora fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor i havsområdet samt till lag om ändring av 111 a § i räddningslagen. Lagarna avses träda i kraft 1.1.2027. Enligt nuvarande lagstiftning ansvarar kommunerna vid behov för efterbehandlingen av oljeskador inom sitt område.

I den nya lagen föreslås bestämmelser om kustkommunernas samarbete och beredskap när det gäller att ordna efterbehandling enligt 111 a § i räddningslagen när det är fråga om en sådan stor fartygsoljeskada eller fartygskemikalieolycka på havsområdet som medför allvarlig risk eller olägenhet för miljön eller människors hälsa. Kustkommunerna skall svara för ordnandet av efterbehandlingen av stora fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor och för beredskapen inför detta inom tre samarbetsområden: Till det södra samarbetsområdet hör kustkommunerna i landskapet Nyland och landskapet Kymmenedalen. Till det västra samarbetsområdet hör kustkommunerna i landskapet Egentliga Finland, landskapet Satakunta och landskapet Österbotten, och till det norra samarbetsområdet hör kustkommunerna i landskapet Mellersta Österbotten, landskapet Norra Österbotten och landskapet Lappland. Som en del av beredskapen för efterbehandling skall samarbetsområdena göra upp beredskapsplaner för hur efterbehandlingen av stora fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor på havsområden skall ordnas.

Samtidigt föreslås det att 111 a § i räddningslagen ändras så att det i paragrafen tas in bestämmelser om skyldigheten att ordna efterbehandling av fartygskemikalieolyckor som medför allvarlig risk eller olägenhet för miljön eller människors hälsa.

Syftet med den nya lagen är att förbättra kustkommunernas förutsättningar att organisera efterbekämpning samt att stärka samarbetet mellan kustkommunerna vid omfattande och allvarliga fartygsolje- och fartygskemikalieskadesituationer. Förslaget syftar dessutom till att utveckla kustkommunernas beredskap för efterbekämpning genom att införa en skyldighet att upprätta en beredskapsplan. Avsikten är även att säkerställa att regleringen om efterbekämpning av marina miljöskador är enhetlig och omfattar skador som orsakas både av oljeprodukter och av andra skadliga ämnen.

Ministeriet har begärt ett utlåtande senast den 26.4.2026. I utlåtandet är det möjligt att lämna synpunkter på lagförslagets paragrafer, ändringen av 111 a § i räddningslagen, finansieringen av arbetet med beredskapsplaner samt andra iakttagelser om förslaget.

Bilagor:

1. Utkast till regeringsproposition
2. Luonnos hallituksen esitykseksi (mera omfattande på finska)

Stadsstyrelsen beslutar ge följande utlåtande i ärendet:

Hangö stad anser att det är nödvändigt att stärka beredskapen för efterbehandlingen vid stora fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor i havsområdet samt att utveckla det regionala samarbetet mellan kommuner. Staden är medveten om den ökade risken för miljöolyckor på Finska viken och konstaterar att Hangö udd är belägen på en geografiskt utmanande plats. Stadens organisation har erfarit att efterbehandlingen av kemikalieutsläpp från fartyg kan kräva betydande och oförutsedda ekonomiska och personella resurser, ett nära samarbete mellan myndigheter, kommuner och sakkunniga samt särskild expertis inom efterbehandling. Kommunerna behöver fördjupa sitt samarbete i planeringen och genomförandet av efterbehandlingen, men detta är inte tillräckligt för att uppfylla lagens syfte och stärka beredskapen. Andra aktörers ansvar i planeringen och genomförandet av efterbehandlingen bör tydligt framgå även av lagförslaget eller av en förordning som utfärdas med stöd av lagen.

Om lagen om vissa kommuners samarbete vid ordnandet av efterbehandling av omfattande olje- och kemikalieskador från fartyg i havsområdet samt ändringen av 111 a § i räddningslagen genomförs enligt det föreliggande utkastet, kommer kustkommunerna att åläggas lagstadgade tilläggsuppgifter för vilka det för närvarande saknas tillräckliga personalresurser, specialkompetens, utrustning och ekonomiska medel.

Staden fäster uppmärksamhet vid att den i lagutkastet föreslagna statliga finansieringen i huvudsak riktas till utarbetande och uppdatering av beredskapsplaner. Staden anser att faktisk utrustning och kapacitetsuppbyggnad, inte enbart planering, är nödvändig för att stärka beredskapen. I lagförslaget presenteras ingen permanent eller förutsebar finansieringslösning för upprätthållandet av kustkommunernas praktiska beredskap för efterbehandling, såsom personalresurser, utrustning och kompetensutveckling. Detta är särskilt problematiskt i situationer där kommunerna åläggs att ansvara för långvariga och omfattande efterbehandlingsåtgärder.

Enligt lagutkastet skulle kommunerna även fortsättningsvis ansvara för efterbehandlingen av olje- och kemikalieskador till havs inom sitt område. Även om principen om att förorenaren betalar tillämpas i skadefall, är kommunen skyldig att omedelbart inleda efterbehandlingsåtgärderna. Efterbehandling som pågår i flera år kan i värsta fall binda betydande personal- och ekonomiska resurser innan det finns säkerhet om kostnadstäckningen. Detta kan äventyra kommunens ekonomiska balans och den normala serviceproduktionen. Därtill förblir det oklart hur kommunernas kostnader för efterbehandling ersätts i situationer där en fartygsoljeolycka inträffar på internationellt vatten. Den lagstiftning som reglerar miljöskadefonden ger inte kommunerna tillräcklig säkerhet om kostnadernas ersättningsbarhet i dessa fall.

Hangö stad anser även att de samarbetsområden som föreslås i lagutkastet är för omfattande för att möjliggöra en effektiv och ändamålsenlig efterbehandling. Varken förflyttning av personal eller utrustning inom ett så stort område är ändamålsenligt. Tillgången till specialutrustning, även i form av köpta tjänster, kan dessutom vara begränsad. De regionala förhållandena och skillnaderna, bland annat i fråga om strandlinjens exponering och öppenhet, samhällets vitala funktioner och riskobjekt samt den resursbefolkningstätheten påverkar, framträder inte tillräckligt inom ett så stort samarbetsområde.

Staden betonar att utgångspunkten för lagstiftningen och beredskapsplaneringen bör vara en effektiv förstahandsbekämpning. Gränsbevakningsväsendets och räddningsverkens resurser för en högkvalitativ och snabb initial insats måste

tryggas. Ju tidigare en skada kan begränsas och bringas under kontroll, desto mer kostnadseffektiv blir bekämpningen, desto mindre blir miljökonsekvenserna och desto mindre blir behovet av att övergå till efterbehandling.

Staden anser vidare att lagstiftningen bör säkerställa att beslut om övergång till efterbehandling inte fattas enbart av räddningsverket utan att de berörda kommunerna hörs. Kommunerna måste ges tillräcklig tid att förbereda sig för det ansvar som följer av efterbehandlingen. Därtill bör lagen förtydligas så att den av kommunen utsedda efterbehandlingsmyndigheten inte kan vara samma myndighet som utövar tillsyn över efterbehandlingen, för att ansvarsfördelningen och rollerna ska förbli tydliga.

Hangö stad anser att den fortsatta beredningen av lagförslaget bör fästa särskild uppmärksamhet vid att långsiktigt säkerställa det ekonomiska stödet till kommunerna samt trygga tillgången till finansiering både för beredningsplaneringen och för upprätthållandet av den praktiska bekämpningsberedskapen.

Paragrafen justeras omedelbart.

Ärendets behandling

Under diskussionen föreslog Janne Sarpoma understödd av Mikael Lindqvist, att följande stycke läggs till i utlåtandet:

På Hangöudd finns redan eller håller på att utvecklas ett centrum för olje- och kemikaliebekämpning i anslutning till gränsbevakningsväsendets huvudbas.

Detta bör utvidgas genom att inrätta ett regionalt centrum för efterbekämpning av olje- och kemikalieutsläpp. Samtidigt bör områdesindelningen preciseras så att det södra området bildar ett område från Åbo till Helsingfors.

Kustområdet är mycket splittrat och med tanke på både den initiala bekämpningen och eftervården är Hangö ett centralt läge för att möjliggöra en snabb respons i hela området.

Beslut

Stadsstyrelsen beslöt enhälligt det ändrade förslaget.

Tilläggsuppgifter

stadsdirektör, Simon Store, 040, 135 9500
teknisk direktör, Timo Laine, 040 135 9280
direktör för hälsoövervakningen, Katianna Kuula, 040 135 9222
miljövårdschef, Maria Degerlund, 040 135 9299